

Motion till riksdagen

1988/89:Ub7

av Rune Rydén m.fl. (m, fp, c)

med anledning av prop. 1988/89:4 om skolans
utveckling och styrning

I avsnittet "Specialpedagogik i skola och utbildning" fastslås att "ambitionen måste vara att inte bara flertalet elever utan även de elever som möter de största svårigheterna skall lyckas i skolan".

De elever som har de mest påtagliga behoven av specialpedagogiska insatser är de med uttalade fysiska handikapp, utvecklingsstörda eller flerhandikappade elever, elever med stora sociala och känslomässiga utvecklingsproblem, ibland psykotiska tillstånd och elever med hjärnskador av olika slag – – En annan grupp elever inom det allmänna skolväsendet är de som har en komplicerad inlärningssituation i form av uttalade inlärningssvårigheter, koncentrationssvårigheter, relationsstörningar, läs- och skrivsvårigheter, matematiksvårigheter och allvarliga språkliga störningar. (s. 78–79)

– – – ambitionen måste vara att inte bara flertalet elever utan även de elever som möter de största svårigheterna, skall lyckas i skolan. (s. 76)

I skolan har man konstaterat att de elever som har de största svårigheterna har det gemensamt att de har ett dåligt fungerande språk och därmed kommunikationssvårigheter. Detta i sin tur resulterar ofta i socioemotionella störningar och inlärningssvårigheter. Man har också noterat att antalet språkstörda elever har ökat under senare år.

Språkliga störningar kan yttra sig på många olika sätt, i t.ex. talsvårigheter, läs- och skrivsvårigheter, matematiksvårigheter, inlärningssvårigheter, relationsstörningar. Det är ofta så att den språkliga störningen är primär och de andra svårigheterna en komplikation till eller en följd av denna språkliga störning. För att elever med språkliga störningar skall klara sin skolsituation måste de få hjälp med sina språkliga problem. Därför måste det i skolan finnas lärare med grundlig utbildning i en specialpedagogik som står på språkvetenskaplig grund. Denna omfattar kunskap om bl.a.:

- förutsättningar för språkutveckling
- språkets roll för individens
 - kognitiva, sociala och emotionella utveckling
 - identitetsutveckling
 - läs- och skrivinlärning
 - kunskapsinhämtande

De språkstörda eleverna får i dag individuell träning av talpedagogen, som också ansvarar för den grundläggande läsundervisningen för denna grupp av elever. Den språkstörda eleven löper nämligen stor risk att få läs- och

skrivsvårigheter om den inte får språkträning och tillrättalagd läsundervisning.

Därför behövs enligt vår uppfattning talpedagogens kompetens i dagens och morgondagens skola. Förslaget i propositionen kan tolkas så att denna kompetens skall försvinna. Vad skulle då hända med det växande antalet elever som har språkliga störningar?

Dessutom är beskrivningen i propositionen av nuvarande speciallärarutbildningar felaktig beträffande de olika utbildningarna inom tal- och hörselområdet (s. 87). Vad som sägs om omfattningen i poäng för gren 2 gäller endast utbildningar av lärare för synskadade elever. Utbildningar av lärare för hörselskadade eller döva elever och för elever med talsvårigheter omfattar 40-60 poäng med möjligheter upp till 100 poäng. Ställningstagandet i propositionen (s. 90) mot en påbyggnadsutbildning om 60 poäng med "språk- och talinriktning" kan lättare förstås mot bakgrund av en vilseledande beskrivning.

"Några remissinstanser har framfört förslag till en påbyggnadsutbildning om 60 poäng med språk- och talinriktning." (s. 90). Formuleringen leder tanken till att det föreslås en ny utbildning. I stället är det så att remissinstanserna vill slå vakt om en bra utbildning som redan finns men föreslår samtidigt en förändring i form av en förlängning av utbildningen med 20 poäng.

Det är alltså inte fråga om inrättande av en ny utbildning inom området. En utbildning om 40 poäng har funnits på speciallärarlinjens gren 2 sedan 1961. Där utbildas talpedagoger vars främsta uppgift i dagens skola är att hjälpa eleverna att utveckla sitt språk så att det blir ett fungerande kommunikationsmedel och möjliggör läsinläring och kunskapsinhämtande. Sitt namn till trots fungerar talpedagogen mindre som talpedagog än som språkpedagog.

I propositionen föreslås fyra grupperingar:

- en för elever med komplicerad inläringssituation
- en för hörselskadade och döva elever
- en för synskadade elever
- en för utvecklingsstörda elever.

För att täcka behovet inom området språk- och talsvårigheter föreslås fördjupningskurser.

Det är fullständigt omöjligt att på några fördjupningskurser kunna tillägna sig kunskaper om hur man hjälper elever med specifika språkliga problem eller med andra problem som har sin grund i språkliga störningar. Propositionens förslag till specialpedagogisk påbyggnadsutbildning måste därför avslås.

Vidare är benämningen "elever med komplicerad inläringssituation" vilseledande. Den ger intryck av att det alltid är inläringssituationen som är felaktig, vilket innebär att man förbiser det faktum att eleven kan ha svårigheter i sig själv. Detta kan i sin tur medföra att eleven inte får adekvat hjälp. Som tidigare framhållits är orsaken till elevens svårigheter ofta språkliga problem eller följder därav.

Vi föreslår därför att en särskild utbildning av lärare för elever med tal- och språksvårigheter (tal- och språkpedagogutbildning) inrättas per den 1 juli

1990. Utbildningen skall stå på språkvetenskaplig grund och ha sin tyngdpunkt i språk, språkutveckling och språkstörningar. Utbildningen skall omfatta 60 poäng oavsett vilken skolform eller annan verksamhetsform som utbildningen är avsedd för. Enligt vår mening bör det också utbildas lika många lärare i denna utbildning som i den där lärare för elever med komplicerad inlärningssituation skall utbildas.

Mot. 1988/89
Ub7

Hemställan

Vi hemställer med stöd av ovanstående

1. att riksdagen godkänner vad som i motionen förordas om åtgärder för att hjälpa elever med språkliga störningar,
2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att grupperingen av den specialpedagogiska påbyggnadsutbildningen utökas med en femte grupp benämnd "Elever med tal- och språksvårigheter",
3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna att en särskild utbildning om 60 poäng av lärare för elever med tal- och språksvårigheter (tal- och språkpedagogutbildning) skall inrättas den 1 juli 1990,
4. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i övrigt anförts i motion om den specialpedagogiska utbildningen och dimensioneringen av densamma.

Stockholm den 18 oktober 1988

Rune Rydén (c)

Martin Olsson (c)

Lars Sundin (fp)

Erling Bager (fp)

Bertil Persson (m)